

• Ressenyes bibliogràfiques

• Diversos autors

Continuant aquest apartat iniciat en el número anterior, relacionem alguns articles i llibres publicats preferentment fora de la Conca però amb referències a la mateixa. La seva finalitat és la difusió de la informació, no necessàriament han d'haver estat publicats l'any passat. Recordem que cal enviar-nos un exemplar per a poder-les realitzar i que la secció és oberta a la participació de tothom.

Arqueologia

Anna MIR; Antoni FREIXAS: "La Font Voltada, un yacimiento de finales del Paleolítico Superior en Montbrió de la Marca (La Conca de Barberà, Tarragona)", *Cypsela* (Girona) X (1993) p. 13-21.

Resultats de l'estudi dels materials obtinguts en la campanya d'excavació dels anys 1980-1983 d'un jaciment situat en un petit abric prop del camí del barranc de la Torrenera, es descriu la indústria de sílex, els colorants, la flora i la fauna, la datació es calcula entre el final interestadial Alleröd i l'inici de l'estadial Dryas recent.

J. G.

Arxivística

Josep M. GRAU PUJOL: "L'actuació a Valls del notari tarragoní Eudald Bigaray i Fàbregues (1786-1792)", *Historia et documenta* (Valls) 7 (2003), ps. 81-92.

En la descripció de la col·lecció de documents solts inclosos en la notaria de Valls conservats a l'Arxiu Històric de Tarragona, hi figuren diverses escriptures relacionades amb la Conca. Del 1710 hi ha el testament de Salvador Contijoch, pagès resident a Valls, fill d'Antoni i Paula, de Rocafort de Queralt, a més de la compra-venda d'una vinya a Prenafeta que fan dos veïns de Lilla (1787).

M. G.

"L'esport: sociabilització i cultura popular: fonts documentals per a l'estudi. La demarcació de Tarragona com a exemple", *Revista d'etnologia de Catalunya* (Barcelona) 23 (2003), ps. 165.

Comentari de diferents fons amb referències a l'esport tarragoní, destaca dins del Govern Civil de Tarragona la sèrie d'associacions. De la Conca sobresurt

l'any 1921 el Futbol Club Montblanquí, integrat a la Joventut Nacionalista. També s'esmenta el fons de la delegació provincial d'Hisenda, que controlava els impostos relacionats amb la venda de les entrades als partits.

M. G.

“Dos notaris de Reus a Montblanc”: *Butlletí informatiu de l'Arxiu Municipal de Reus* (Reus) 11 (2005) p. 24.

Notícia dels manuals notariaus que es conserven a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà de Josep Alonso de Valdès i Vives i Francesc Miquel Espoi en relació a la seva actuació a Reus en el primer terç del segle XIX.

M. G.

Josep M. GRAU; Manel GÜELL: “La difusió dels arxius a través de la premsa diària. L'exemple de la demarcació de Tarragona (1978-2004)”, *Lligall. Revista catalana d'arxivística* (Barcelona) 24 (2005), ps. 241-282.

Anàlisi de l'aparició de notícies sobre arxius en diaris de les comarques de Tarragona des de diverses òptiques: tipologia dels centres, temàtica del contingut, geografia dels arxius, cronologia, capçaleres, arxivers, etc. És la primera vegada a tot Catalunya que es realitza un treball d'aquest tipus a nivell supracomarcal, que mostra l'evolució de les estratègies de difusió mediàtica dels arxius. A la Conca de Barberà recordem que hi ha tres arxius en funcionament, el Comarcal situat a Montblanc, el del President Tarradellas i el del monestir de Poblet.

G. G.

Roser PUIG TÀRRECH: *Catàleg dels protocols notariaus dels antics districtes de Falset i Gandesa*. Barcelona, 2000.

Descripció dels manuals notariaus dels districtes judicials més perjudicats en la destrucció del patrimoni documental a Catalunya durant la Guerra Civil (1936-1939). Entre els protocols desapareguts per sempre hi ha els del notari, Marià Mestres quan exercí a l'Espluga de Francolí (1832-1837), aquest amb la guerra carlina s'exilià a França i posteriorment s'instal·là a Poboleda. Relacionats amb Montblanc dins la notaria d'Ulldemolins, destaca l'activitat del montblanquí Salvador Alba Molins (1758-1778). En aquest fons avui conservat a Tarragona (AHT) s'hi localitzen diversos capbreus de les possessions del monestir de Poblet: la Guàrdia dels Prats (1773), Senan (1775), la Pobla de Cérvoles (1768-1770), Prenafeta (1776), el terme de Poblet (177) i Vimbodí (1777).

G. G.

Geografia

Xavier FERNÁNDEZ GUERRA: "Abastament d'electricitat a una zona rural. El cas de la Bartra", *Quaderns de Vilaniu* (Valls) 47 (2005), 83-102.

Estudi sobre la viabilitat de l'energia solar fotovoltaica per a cobrir les necessitats energètiques de dues cases del nucli de la Bartra, a l'antic terme municipal de Rojals. Concretament, es tracta la casa refugi i el Mas Caret. Els propietaris utilitzen aparells d'electricitat de baix consum i quan hi ha núvols han de recórrer a un equip electrògen i també utilitzen el gas per la cuina. S'adjunten taules estacionals de radiació solar a l'Alt Camp. Celebrem la difusió de la filosofia de vida encarada a la preservació del medi ambient a les Muntanyes de Prades.

J. G.

Història de l'art

Pere ANGUERA: *Històries de Reus*. Reus, 2004.

Aquest és el volum 91 de la col·lecció Assaig del Centre de Lectura de Reus i aplega articles dispersos del prolífic historiador reusenc Pere Anguera Nolla, del nostre àmbit geogràfic en les pàgines 59 i 60 reproduïx l'article "L'obra de Mateu Bellvé en el retaule major de Vilanova de Prades". Es tracta de la notícia de pagament a l'escultor lleidatà Ramon Carcellés de les figures del retaule de l'església parroquial en el qual també hi havia intervingut el reusenc Mateu Bellver Bartolí (1792-1864) i el daurador Pau Ribes, tots en el primer terç del segle XIX. En el mateix recull a les pàgines 95-116 hi figura un altre treball "Els grans monestirs de la Catalunya Nova: de l'ensulsiada a la reconstrucció" el qual se centra especialment en el cenobi de Poblet.

R. P.

Joan-Hilari MUÑOZ SEBASTIÀ: "Possible troballa de fragments del sepulcre de fra Sever-Tomàs Auther, bisbe de Tortosa", *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* (Castelló de la Plana) tom LXXX, quadern I-II-III-IV (gener-desembre 2004) p. 97-112.

Versió ampliada de l'article que el mateix autor publica a la revista *Recull de Treballs* (Sarral) 3 (2004) p. 113-126 sota el títol de "Relacions artístiques entre l'escultor Isidre Espinalt i el bisbe de Tortosa fra Sever-Tomàs Auther". En apèndix transcriu el testament de l'esmentat bisbe (1700). Es documenten les contractacions de diverses obres, el retaule del Roser del convent de Sant Francesc de Tortosa (1695-1697) el retaule major de la Catedral (1698), a més s'atribueixen altres encàrrecs, el retaule major del convent de Santa Clara, les tombes de la

capella de la Mare de Déu de la Cinta de la catedral ebreca (1693) i el sepulcre en alabastre del bisbe Auther. El text ve acompanyat de fotografies.

J. G.

Jaume MASSÓ CARBALLIDO: *Patrimoni en perill. Notes sobre la salvaguarda dels béns culturals durant la guerra civil i la postguerra (1936-1948)*, Reus, 2004, 273 p.

El llibre recull trenta-cinc articles redactats per l'autor sobre diversos aspectes relatius a la gestió, la conservació, el salvament i la recuperació del patrimoni cultural durant els anys trenta i quaranta del segle XX, tots els quals –llevat d'un, que era inèdit– havien estat publicats anteriorment en diverses miscel·lànies, revistes i diaris al llarg dels darrers vuit anys. S'hi reproduïxen i estudien –de manera contextualitzada– nombrosos documents coetanis referents a monuments i objectes arqueològics, històrics, artístics i religiosos i a museus i arxius de diferents localitats de les comarques del Camp de Tarragona (Alcover, Botarell, Constantí, Reus, Tarragona, la Pobla de Mafumet, Pradip, Vallmoll i Vinyols), el Priorat (Cabassers, Siurana i la Vilella Alta) i la Conca de Barberà (especialment Poblet i Santa Coloma de Queralt), a més de presentar els principals responsables de la importantíssima tasca realitzada per diversos comissaris, delegats i col·laboradors de la Generalitat republicana durant la guerra civil (a Montblanc, el delegat fou Ismael Balanyà, director de l'Escola de dibuix). L'obra descriu d'eficaç activitat portada a terme pel Museu de Reus i pels seus responsables (Salvador Vilaseca i Pere Rius) al llarg d'aquell difícil període, però també la d'altres reusencs relacionats amb el mateix Museu (Francesc Abelló), amb el monestir de Poblet (Eduard Toda) o amb l'Arqueològic de Tarragona (com Joan Rebull i Pere Batlle), tot remarcant els mèrits d'altres personatges que –com el tarragoní Ignasi Mallol, a qui està dedicat el llibre *in memoriam*– van salvaguardar de la millor manera possible un patrimoni posat en perill –i desgraciadament malmès o perdut en part– arran de la rebel·lió militar i feixista del juliol de 1936.

M. F.

Història medieval

Marcel Joan POBLET ROMEU: *Entre el Temple i l'Hospital. Arquitectura i formes de vida en el Castell del Temple de Barberà*. Valls, 2005.

Sota el títol “Entre el Temple i l'Hospital. Arquitectura i formes de vida en el Castell del Temple de Barberà”, Marcel Poblet presenta la part històrico-arqueològica de la seva tesi doctoral (dirigida pel doctor Joan Santacana i Mestre i presentada el 2003 en el Departament de Didàctica de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona). Aquest estudi repassa la història del Castell del Temple de Barberà de la Conca en el període medieval, des de les primeres traces situades a mitjan segle XI fins a la seva reconversió en palau fortificat a mitjan segle XIV. S'hi

presenta l'evolució de l'arquitectura i se la relaciona amb l'evolució de la societat, amb els successius propietaris que posseïren la fortalesa i amb la incidència que va tenir sobre la comunitat pagesa establerta a la seva vora. Així mateix, es posa especial èmfasi en el paper dels ordes del Temple i de l'Hospital, els seus propietaris durant la major part del temps que és objecte d'estudi.

L'aproximació a la història d'aquest castell i dels seus possessors parteix d'una triple perspectiva: història, arqueologia i didàctica. La història i l'arqueologia constitueixen el marc general de l'obra, ja que les dades que s'hi manegen procedeixen de l'estudi de fonts arxivístiques i de les fonts materials. Però la voluntat divulgativa de l'autor, que a banda d'historiador i arqueòleg és especialista en didàctica, l'ha dut a recolzar bona part dels resultats de la seva recerca sobre imatges virtuals que reconstrueixen el passat. Convençut de que cal fugir dels escrits avorrits i incomprensibles que sovint generen els historiadors i especialment els arqueòlegs i de que els resultats de la investigació científica poden ser transmesos a un públic ampli no especialista sense que calgui sacrificar-ne el rigor, l'autor presenta un treball que pretén ser útil per als especialistes sense perdre de vista la necessitat de fer divulgació del patrimoni i de la seva història. Aquesta perspectiva didàctica resultava fins i tot imprescindible en tractar-se l'objecte d'estudi del Castell de Barberà de la Conca, un monument que està sent objecte d'un ambiciós procés de restauració i adequació per a usos culturals: per a poder gaudir del patrimoni cal fer-lo comprensible i amb aquest objectiu l'estudi de Marcel Poblet inclou aspectes que no són freqüents en les obres d'història.

L'ús d'imatges virtuals (realitzades per Montserrat Alay) per a la restitució hipotètica de les construccions que van anar conformant la fortalesa barberenca en successives fases o la reconstrucció de les principals estances del castell i dels objectes que contenien (a partir d'inventaris de l'època) facilita a qualsevol lector que s'acosti a l'obra entendre què era un castell i com s'hi vivia.

Així mateix, aquesta obra es podria emmarcar dins el corrent anomenat microhistòria, donat que duu a terme l'apropament minuciós a un cas concret, específic. Però tanmateix, segons es desprèn de la recerca desenvolupada per l'autor, resulta útil per a obtenir una visió generalista de diversos aspectes de la Catalunya medieval: del punt de vista arquitectònic, el castell de Barberà permet copsar bona part de les característiques generals de l'arquitectura militar catalana des del segle XI fins al XIV; del punt de vista de la història dels ordes militars, l'estudi de la comanda templera i de la posterior comanda de l'Hospital que s'hi van establir resulten útils per a comprendre el funcionament general d'una d'aquelles comandes.

Es tracta, doncs, d'una aproximació a la història del Castell de Barberà que pretén presentar al lector un model de vida medieval. Ens trobem davant d'una obra que podria passar coma "guia per al coneixement del Castell del Temple", però que resulta igualment útil per aprofundir en la vida en les fortaleses de la Catalunya medieval.

J. G.

Jordi Riús; Hèctor Fort, *La col·lecció de pergamins de l'Aleixar (segles XIII-XV)*, Reus, 1995.

En aquest catàleg que registra i transcriu els pergamins conservats en el fons municipal de l'Aleixar apareixen diverses referències a Montblanc, el document número 14 datat el 5 d'abril de 1334 és una àpoca o rebut de 2.300 sous que signen els procuradors del Consell municipal de l'Aleixar a favor d'Abraham Brunell, jueu montblanquí. El número 17 (2 de setembre de 1337) es refereix al retorn de 640 sous que els síndics de l'Aleixar realitzen als esmentats jueus, el número 18 (11 de gener de 1338) tracta també de la devolució del préstec, de 1.350 sous. El darrer pergami tracta del pagament que el 12 d'octubre del 1440 fan els jurats de l'Aleixar a l'argenter de Montblanc, Bernat Liula de 52 lliures 9 sous i 3 diners per una custòdia destinada a l'església parroquial.

R. P.

Josep TORNÉ CUBELLS: "Un quadern medieval de notes d'astrologia al monestir de Poblet". in: Soler Àlvarez, E.-A., (ed.), *Recull Pau Delclòs i Dols (1865-1942)*, Tarragona, Estació de Recerca Bibliogràfica i Documental "Margalló del Balcó", 1998, 67-82.

Notícia d'un document antic i curiós, de l'Arxiu del monestir de Poblet, consistent en un quadernet anònim de nou folis i sense tapes. El text, en català, és datat poc abans de 1475, i versa sobre temes d'astrologia (ofereix la previsió dels eclipsis entre 1475 i 1522), tractant-se possiblement del resum o apèndix d'algun tractat intel·lectual vinculat a l'àmbit judaic. A l'article, s'exposa la transcripció i notes, i se li dedica un breu comentari.

M. G.

Història moderna

FLORENSA I SOLER, Núria; GÜELL, Manel. "Pro deo, pro regi, et pro patria". *La revolució catalana i la campanya militar de 1640 a les terres de Tarragona*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana / Òmnium, 2005, 330 p.

No és fàcil tornar sobre un tema o episodi històric tan conegut i tractat com és la Revolució i Guerra dels Segadors, de 1640. No és fàcil perquè han estat més d'un els historiadors que l'han tocat, en monografies, síntesi o articles puntuals. Tanmateix, valia la pena fer-ho, amb una lupa i una escombra a la ma, per fixar-nos més d'apropr en el què diuen les fonts documentals, i per bandejar 'tics' i errors que s'anaven arrossegant a la nostra historiografia.

Els autors es dediquen, bàsicament a exprimir els documents, aportant el màxim de dades possibles sobre el primer any de guerra dels Segadors (1640),

fent, en definitiva, 'microhistòria' de la més minuciosa i exhaustiva. Així, doncs, s'analitzen les causes detonants de la revolta dels Segadors i subsegüent Revolució, no únicament centrada a Barcelona, sinó sobretot a Tarragona, on em de parlar d'avalots i contrarevolució. En aquest sentit, es mostra la pluralitat d'actuacions d'uns protagonistes geogràfics (Tortosa, Ribera d'Ebre, Reus, Alcover, Riudoms, Constantí, Cambrils, Vila-seca, etc.) que, massa sovint han estat omesos, menysprejats o inclús emmudits. Quan esclata la guerra, Felip IV envia un poderós exèrcit de 30.000 homes per sufocar la rebel·lió, un exèrcit desprietat que arrasa a sang i a foc tota resistència que es troba per davant. Els catalans miren d'organitzar-se com poden –tard i malament–. Barcelona, cap i casal, pren el comandament, i més revolucionària que cap altra població, es mostra tan rigorosa, mesquina i inflexible en la creació d'una defensa efectiva contra l'exèrcit invasor, que acaben resultant odioses les comparacions amb les presions que, fins aquell episodi, anava exercint la Corona hispànica sobre Catalunya per extreure, homes, diners i recursos per a les guerres exteriors. S'analitza el context polític, els fets revolucionaris i bèl·lics, amb especial dedicació als protagonistes, puntualment biografiats, i, pas a pas, es fa el sagnant recorregut des de Tortosa fins a Montjuïc, on aquella bèstia ferotge és finalment derrotada per un "Sant Jordi" amb braços i arma francesos. Una campanya militar esquitxada de brutalitats (Xerta, Tivenys, Hospitalet, Cambrils, Vila-seca, Salou, Martorell, etc.) que es cobrà la vida de milers d'innocents, i que acabà encetant, una de les guerres més llargues i danyívoles que ha patit mai Catalunya.

La Conca de Barberà, no restà al marge d'aquest episodi. Malgrat estar situada fora del camí ral, tingué un remarcable pes polític i militar. El 1640 Montblanc havia estat proposada seu d'unes noves Corts; poc després, la comarca esdevingué una plataforma militar franco-catalana, fins ben entrada la guerra. Sarral aixecà una nodrida companyia de milicians que acudí a la recuperació de Salses (1639), i més tard a defensar Cambrils, tan massivament, que després de la matança "*falta lo floret de la gent entre morts y capturats...*". Montblanc, n'aixecà una altra que, comandada per Ramon de Guimerà, serví a les parts de la Ribera d'Ebre, i més tard, també a Cambrils; a la contraofensiva, Margarit hi establirà la base d'operacions, des de la qual cauria sobre Valls i assetjaria Tarragona. La Conca es convertí, doncs, en testimoni d'excepció d'uns fets que colpiren les generacions de catalans de mitjans del segle XVII. L'obra compta amb un complet índex toponomàstic.

R. P.

Josep M. GRAU; Roser PUIG: "Relacions humanes entre Alcover i Montblanc en la segona meitat del segle XVIII", *Butlletí. Centre d'Estudis Alcoverencs* (Alcover) 104 (2003) p. 13-15.

Article que exposa els alcoverencs que entre 1774 i 1794 s'estableixen a la vila ducal sigui per motius laborals o matrimonials. La font documental utilitzada

és els llibres de baptismes de la parròquia de Santa Maria de Montblanc. Encara que el butlletí du data del 2003 l'aparició real és del gener del 2006.

G. G.

Història contemporània

Josep CLARA RESPLANDIS: "Actituds del Bisbe Josep Cartaà (1934-1963) davant la llengua catalana", *Església i societat a la Girona Contemporània*. Girona, 1993, p.183-210.

Documentat treball sobre la posició respecte a l'ús del català en les celebracions litúrgiques d'aquest eclesiàstic nat a Vilaverd el 1875 i nomenat bisbe de Girona, el 1933, durant la II República, càrrec que mantindrà fins la seva mort. Amb el govern franquista sovinteixen les queixes de les autoritats militars i les denúncies al Governador civil a causa dels preveres gironins que prediquen en la seva llengua materna. Proper a la ideologia del Cardenal Gomà va fer mèrits davant el nou Estat dictatorial però deixà fer als clergues.

G. P.

Gener GONZALVO BOU: *Eduard Toda i Güell (1855-1941) i el salvament del monestir de Poblet a través del seu epistolari*. Pròleg de Jaume Massó Carballido. Barcelona 2005.

Coincidint amb el 150è aniversari del naixement del diplomàtic reusenc i mecenes de la restauració del cenobi de Poblet, el col·laborador habitual del nostre Centre, Gener Gonzalvo ha publicat en la prestigiosa col·lecció de "Textos i estudis de cultura catalana" (número 104) de les publicacions de l'Abadia de Montserrat una recopilació de cartes escrites per Eduard Toda. La primera data del 1870 quan tot just tenia 15 anys i la darrera el 1940, un any abans de la seva mort. Els corresponsals són personatges destacats a la seva època:

- Bonaventura Hernández Sanahuja (1810-1891).
- Francesc Matheu Fornells (1851-1938).
- Salvador Vilaseca Anguera (1896-1975).
- Ramon Miquel Planas (1874-1950).
- Joaquim Guitert Fontseré (1875-1957).
- Jaume Barrera Escudero (1879-1942).
- Lluís Plandiura (1882-1956).
- Agustí Duran Sanpere (1887-1975).

El treball va més enllà de la simple transcripció, i a tothora s'acompanya de nombroses i documentades notes. La tasca de localització de les cartes ha estat àrdua i lenta, així ha escorcollat nombrosos arxius (públics i privats) i biblioteques d'arreu del país com per exemple la Biblioteca de Catalunya o els arxius de

Cervera, el del propi monestir de Poblet, de la Reial Acadèmia de Bones lletres de Barcelona, etc. La lectura de les missives aporta notícies sobre la creació del Patronat de Poblet (1930), el període de la Guerra civil, quan el 1936 en Toda és nomenat comissari de la Generalitat per a la salvaguarda del patrimoni, també sobre la restauració de l'edifici monàstic (contactes amb l'arquitecte valenc Cèsar Martinell). Pels arxivers és interessant seguir els passos que l'il·lustre reusenc realitza per a recuperar documents de l'antic arxiu dispersos a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, el d'Hisenda de Tarragona, la Biblioteca Provincial de la mateixa ciutat, el de la Reial Acadèmia de la Història de Madrid a més de llibres impresos de la important biblioteca. Compra llibres, obté donacions de prohoms com l'advocat de Reus Guillem M. de Brocà, el 1937 aconseguix el retorn de 17 exemplars de la biblioteca de Pere Antoni d'Aragó que eren a la Biblioteca del Seminari de Tortosa. No oblidem altres temes com la llegenda dels tresors de Poblet, la restauració de les Cases Noves, de les tombes de Ramon Folc de Cardona (iniciada el 1933) a més de les reials, la recuperació de 60 esteles funeràries discoïdals, el retorn de peces del monestir conservades als Museus de Tarragona. El 1934 sol·licita formalment a l'Estat la devolució de l'arxiu dipositat a Madrid (AHNM) encara que sense èxit. Finalment remarcar l'interès que posà en el retorn de monjos i la recuperació de la comunitat el 1940. També s'encarrega de catalogar els volums de la biblioteca i inventariar els lligalls de l'arxiu. En definitiva un llibre indispensable per conèixer en detall com i quan va arribar tot el que avui es pot admirar a Poblet, en definitiva un veritable i merescut homenatge que fa justícia a una persona que estimà de tot cor les velles pedres d'aquest monument conquenc, avui declarat Patrimoni de la Humanitat.

J. G.

Josep M. GRAU PUJOL; Roser PUIG TÀRRECH: "Una mostra de l'emigració gironina al final del segle XIX (Tarragona, 1881)", *Quaderns de la Selva* (Santa Coloma de Farners) 15 (2003) ps. 201-213.

Anàlisi dels 110 emigrants gironins que l'any 1881 residien a la ciutat de Tarragona. Més de la meitat són homes, originaris principalment de les comarques del litoral (L'Empordà i la Selva) i els dos grans nuclis urbans (Girona i Figueres), sense oblidar

Els procedents de les zones de muntanya, més empobrides, com la Cerdanya. La majoria pertanyen al sector terciari (72 %), seguit del secundari (22 %). Relacionats amb la Conca de Barberà, en el llistat que s'adjunta, trobem a la dona d'un mestre nat a Vallverd de Queralt i la filla d'un home originari de la Guàrdia dels Prats.

M. G.

Josep M. GRAU PUJOL: "Un informe econòmic del 1867 sobre els caps de partit judicial de la província de Tarragona", *Informatiu Museus. Revista de recerca i*

divulgació cultural dels Museus de Reus (Reus) època III, número 32 (octubre 2005) p. 12-13.

Nota documental extreta del fons de la Cambra Agrària de Tarragona (AHT) on s'exposen les principals sèries d'interès per la investigació de l'agricultura a la demarcació tarragonina i es transcriu un estudi de mitjans del segle XIX redactat per la Junta Provincial d'Agricultura de Tarragona. Referent a la capital de la Conca de Barberà es diu: "Montblanch: Su agricultura consiste casi exclusivamente en vinos inferiores para destilar. Su industria se reduce solo a alguna fábrica de aguardiente. Y en cuanto a comercio, es mercado de los pueblos comarcanos, y de bastante contratación en aguardientes".

M. G.

Josep M. VALLÈS MARTÍ, "La Unió Agrícola 1905. Els primers cooperativistes espluguins ", *Cooperació catalana* (Barcelona) 286 (2006), p. 18-19.

Notícia de la primera cooperativa agrícola de l'Espluga de Francolí, es comenten els seus estatuts (impresos a Tarragona el 1905), els integrants de la junta de govern i les seves activitats tant econòmiques com socials fins el 1918 a través de dades obtingudes de la premsa comarcal.

J. G.

Joan VERNET: "Ventura Gassol aclamat a la Selva l'any 1930 en retornar de l'exili" *El Pont-Alt* (La Selva del Camp) 101 (2006) ps. 16-17.

Notícia extreta de la premsa reusenca sobre la festa de celebració de l'arribada de l'exili a la seva vila nadiua del poeta Bonaventura Gassol (1893-1980) un cop acabada la dictadura de Primo de Rivera. En el dinar d'honor hi assistiren entre d'altres, representants del Sindicat Agrícola de Vilaverd, Centre Català de Montblanc i la revista *Aires de la Conca*. Entre les adhesions enviades des de la Conca hi figura la de Josep M. Pobleu i Guarro, de Montblanc.

J. G.

ABREVIATURES EMPRADES:

J. F.: Jaume Ferrer Puig
 J. G.: Josep M. Grau Pujol
 M. F.: Marc Ferran.
 M. G. Manel Güell.
 G. G. Gener Gonzalvo Bou
 R. P. Roser Puig Tàrrach